

אשכולות

כִּלְאוֹן פְּלוּזִי אֶל תְּלִמְדֵי יְשִׁיבַת כַּס בֵּינָה

לעילוי נשמת מרן ראש הישיבה הרב חיים יעקב גולדוויכט בן הרה"ח רבי ישראל אלעזר זצ"ל

פרשת שמיני

פרשת פרה

גליון 293 | י"ט אדר ב' תשע"ד

(שנה שמינית)

כניסת שבת
מוצ"ש 17:31
18:30

תורת הויכוח

שמחה רון גודינגר (ד')

ידוע שכאשר לומדים את פרשיות התורה צריך לראות מה אנחנו יכולים ללמוד מהם למעשה, כמאמר הרמב"ן באגרתו: "והווי זהיר לקרות בתורה תמיד אשר תוכל לקיים אותה, וכאשר תקום מן הספר חפש באשר למדת אם יש בו דבר אשר תוכל לקיימו" ונסה גם אנחנו ללכת בדרכו של מורינו נחמני זצ"ל, וללמוד ממשה ואהרון כיצד להתנהג איש אל רעהו כאשר מתווכחים ובמיוחד כשמתווכחים בלימוד התורה בחברותא.

אנחנו נתקלים בתחילת פרשתנו בויכוח נוקב בין משה לאהרון ובניו:

(טו) וְאֵת שְׁעֵיר הַחֲטָאִת דָּרַשׁ דָּרַשׁ מִשֶּׁה וְהָיָה שֶׁרַף וַיִּקְצַף עַל אֱלֻעָזָר וְעַל אֵיתָמָר בְּנֵי אֶהֱרֹן הַנוֹתָרִם לֵאמֹר: (יז) מִדּוּעַ לֹא אֶכְלָתְמָם אֶת הַחֲטָאִת בְּמָקוֹם הַקֹּדֶשׁ כִּי קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא וְאַתָּה נָתַן לָכֶם לִשְׂאֵת אֶת עֵינֵי הַעֲדָה לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם לִפְנֵי יְקֹנֶק: (יח) הֵן לֹא הוֹבָא אֶת דְּמָה אֶל הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה אֲכֹל תֹּאכְלוּ אֹתָהּ בְּקֹדֶשׁ כְּאִשֶּׁר צִוִּיתִי: (יט) וַיִּדְבַּר אֶהֱרֹן אֶל מֹשֶׁה הֵן הַיּוֹם הִקְרִיבוּ אֶת חֲטָאִתְכֶם וְאֵת עֲלֹתְכֶם לִפְנֵי יְקֹנֶק וְנִתְקַרְאָנָה אֹתִי פֹאֵלָה וְאֶכְלָתִי חֲטָאִת הַיּוֹם הַיֵּיטֵב בְּעֵינָי יְקֹנֶק: (כ) וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיֵּיטֵב בְּעֵינָיו: פ

ידועים דברי חז"ל שזהו אחד משלושה מקומות בהם משה כעס ולכן נשתכחה ממנו הלכה כמו שנראה מלשון ויקצף בפסוק טז. מה שיותר מעניין היא תגובתו של משה בסוף הויכוח: "וישמע משה וייטב בעיניו", ונעיין ברש"י: "וייטב בעיניו - הודה ולא בוש לומר לא שמעתי"

יש לשאול מאיפה לרש"י שמשה קבל את דבריו של אהרון? עוד הקשה הריב"א (רבי יהודה ב"ר אליעזר מבעלי התוס' לפני 750 שנה): "מקשים העולם אי זה שבח הוא זה? וכי היה לו להתבייש לומר לא שמעתי כיון שלא שמע? הלא שנינו במסכת אבות פרק ששי ז' מדות בחכם וכו' וזאת אחת מהם על מה שלא שמע אומר לא שמעתי!"

נסה לענות על קושיה זו במספר דרכים, כדי לעשות זאת נרחיב יותר במעשיו של משה, בפסוקי התורה רב הסתום על הנגלה, ולכן נפנה אל התרגום הירושלמי שמפרט יותר מה עשה משה:

[1] (כ) "כִּינֵן דְּשִׁמְעָה מִשֶּׁה וַשְּׁפָר פִּתְגָמָא בְּאַפּוּי וְאַפּוּי כְּרוּז בְּכָל מִשְׁרִיתָהוֹן דִּישְׁרָאֵל וְאָמַר: 'אֲנָא הוּא דְאִיתְעֲלָמִית הַיְלָכְתָּא מִנִּי וְאֶהֱרֹן אַחֵי אֱלִיף יְתָה לִי' וְעַל דְּאִשְׁפַּל מִשֶּׁה גְרַמְיָה קִבִּיל עֲלֵיהּ אֲגֵר סָגִי וַשְּׁמַע מִשֶּׁה וַשְּׁפָר פִּתְגָמָא בְּאַפּוּי."

רואים מכאן שמשה לא סתם אומר לא שמעתי, אלא מכריז זאת בכל המחנה! שכולם ידעו שהוא טעה ואהרון צדק! צריך להבין שבאופן טבעי יש תחרות צמודה בין שני אחים שכל אחד תפקיד חשוב משלו - אהרון בעבודת הכהונה והמקדש ומשה בתור המנהיג ומורה התורה מפי ה'. ופה אהרון חודר לתחומו של משה ומנצחו ומשה לא רק מודה בטעותו אלא מכריז שכל העולם ידע שהוא טעה ואהרון צדק ועל שפלותו זאת זכה לשכר רב, כי זו כבר מעלה שאין בכל חכם רגיל.

הנצי"ב בהרחב דבר לומד מכאן הנהגה לדורות: "וטעם העברה זו (במחנה), ללמד לחכמי הדור ולדורות, שלא יהא אדם גדול בוש ונרתע מלהודות טעות הוראה, שהרי משה רבנו גם כן טעה".

ובאמת מצינו שבע פעמים [לפחות] בתלמוד אמוראים שמפרסמים את טעותם כמו:

1. "כי סליק רב דימי לנהרדעא, שלח להו: דברים שאמרתי לכם טעות הם בידך, ברם כך אמרו משום רבי יוחנן" (שבת סג:).
2. "הדר אוקים רב נחמן אמורא עליה [העמדת האמורא נעשתה לצורך פרסום הדבר ברבים] ודרש: דברים שאמרתי לפניכם טעות הן בידך, ברם כך אמרו..." (עירובין טז:).

אבל נראה לי שהנהגתו של משה יותר גדולה מהאמוראים ונועדה להשפילו ולשבר לגמרי את מידת גאותו [וידוע ש"יְהוֹאִישׁ מִשֶּׁה עָנוּ עֵינָיו מְאֹד מִכָּל הָאֲדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה:], כי בעוד הם היו חייבים לפרסם את פסק ההלכה הנכון שלא תצא תקלה מתחת ידם ו"ישתו התלמידים הבאים אחריהם וימותו", משה לא היה חייב לפרסם הדבר לכולם אלא מספיק שהיה הדבר נשאר בין הכוהנים שמתעסקים בעבודת הקורבנות, ואעפ"כ מחל על כבודו ופרסם הדבר לדורות.

המשך בעמוד אחרון

מזל טוב

לר' יהושע כהן לרגל לידת בתו.

לנתן קוטלר לרגל נישואיו.

העלון יוצא לאור ע"י ישיבת כרם ביבנה

www.KBY.org.il

לתגובות ולהארות:

eshckolot@gmail.com

מערכת אשכולות

הרב אורי בצלאל פישר נתנאל כהן

איסור "ובחוקותיהם לא תלכו"

הרב אורי בצלאל פישר שליט"א

ציוני מנבאים

מבוא

בשבוע שעבר התייחסתי לכך שיש מספר מנהגים שאנחנו נוהגים בעקבות מנהגי הגויים. כלומר, כיון שנהגו כך הגויים, אז לקחנו את המנהג וסוהרנו אותו. הכנסנו בתוך המנהג תוכן רוחני. השבוע ברצוני לדון בהקשר לכך מה הוא איסור "ובחוקותיהם לא תלכו"?

יסוד האיסור

כתוב בספרא (פרשת אחרי מות, פרשה ט, פסוק ט): "ובחוקותיהם לא תלכו, וכי מה הניח הכתוב שלא אמרו, והלא כבר נאמר לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש וגומר וחומר חבר וגו' ומה תלמוד לומר ובחוקותיהם לא תלכו שלא תלכו בנימוסות שלהן בדברים החקוקין להם כגון תיטוריות וקרקסאות והאסטוריות, ר"מ אומר אלו דרכי האמורי שמנו חכמים, ר' יהודה בן בתירא אומר שלא תנחור ושלא תגדל ציצית ושלא תספור קומי שפה, ושמה תאמר להם חוקים ולנו אין חוקים ת"ל את משפטי תעשו ואת (מצותי) [חוקותי] תשמרו ללכת בהם אני ה' אליהם, עדיין יש תקוה ליצר הרע להרהר ולומר שלהם נאים משלנו תלמוד לומר ושמתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם".

יש להוסיף לכך את דברי המדרש (מדרש אגדה, ויקרא, פרק יח, פסוק ג): "תנו רבנן ובחוקותיהם לא תלכו. יכול אנחנו זרע המאמינים שלא נתפלל ושלא להזדוג כמו שהם עושים, תלמוד לומר ובחוקותיהם לא תלכו, לא אמרתי לך אלא בחוקי תועבתם, ומה היו עושים, האיש נושא לאיש, והאשה נישאת לשון, ואיש נושא אשה ובתה".

גדר האיסור

נציין שיש מחלוקת בין הראשונים בגדר האיסור. מחלוקת הראשונים באה בעקבות הגמרא במסכת עבודה זרה (יא, ע"א). מובא במשנה במסכת עבודה זרה (ח, ע"א): "ואלו אידיות של עובדי כוכבים: קלנדא, וסטרווא, וקרטיסים, ויום גנוסאי של מלכיהם, ויום הלידה, ויום המיתה, דברי רבי מאיר; וחכמים אומרים: כל מיתה שיש בה שריפה - יש בה עבודת כוכבים, ושאינה בה שריפה - אין בה עבודת כוכבים".

הגמרא (שם יא, ע"א) דנה בנוגע לדברי המשנה: "יום הלידה ויום המיתה. מכלל דר"מ סבר: לא שנא מיתה שיש בה שריפה, ולא שנא מיתה שאינה בה שריפה - פלחי בה לעבודת כוכבים, אלמא: שריפה לאו חוקה היא. מכלל דרבנן סברי: שריפה חוקה היא, והא תניא: שורפין על המלכים ולא מדרכי האמורי; ואי חוקה היא, אנו היכי שרפינן? והכתיב: 'ובחוקותיהם לא תלכו!' אלא, דכ"ע - שריפה לאו חוקה היא, אלא חשיבותא היא, והכא בהא קמפלגי, ר"מ סבר: לא שנא מיתה שיש בה שריפה, ולא שנא מיתה שאינה בה שריפה - פלחי בה לעבודת כוכבים, ורבנן סברי: מיתה שיש בה שריפה - חשיבא להו פלחי בה, ושאינה בה שריפה - לא חשיבא ולא פלחי בה".

עלינו לציין בסוגייה נוספת כדי לקבל תמונה שלמה. מובא במסכת סנהדרין (נב, ע"ב): "**משנה**. מצות הנהרגין - היו מתיזין את ראשו בסייף, כדרך שהמלכות עושה. רבי יהודה אומר: ניוול הוא לו, אלא מניחין את ראשו על הסדן וקוצץ בקופיץ. אמרו לו: אין מיתה מנוולת מזו. **גמרא**. תניא, אמר להן רבי יהודה לחכמים: אף אני יודע שמיתה מנוולת היא, אבל מה אעשה, שהרי אמרה תורה 'ובחוקותיהם לא תלכו!' ורבנן: כיון דכתיב סייף באורייתא - לא מינייהו; ואי חוקה היא, דאי לא תנימא הכי, הא דתניא: שורפין על המלכים ולא מדרכי האמורי, היכי שרפינן? והכתיב 'ובחוקותיהם לא תלכו!' אלא, כיון דכתיב שריפה באורייתא, דכתיב 'ובמשרפות אבותיך וגו' - לאו מינייהו קא גמרינן. והכא נמי, כיון דכתיב סייף באורייתא - לאו מינייהו קא גמרינן".

מדברי הגמרא הללו מתברר לנו שהטעם שמוותר לשרוף על המלכים כיון שהדבר כתוב בתורה, אם לא היה כתוב בתורה הדבר היה אסור. לכאורה, הדברים עומדים בניגוד לאמור בגמרא במסכת עבודה זרה. הרי שם התבאר שהטעם ששורפים על המלכים הוא, שריפה אינה חוק של עכו"ם, אלא היא מעשה של חשיבות.

התוס' (במסכת עבודה זרה יא, ע"א, ד"ה ואי חוקה וכו') התייחס לשאלה זו, וכתב את הדברים הבאים: "תימה מאי קפריך דלמא לעולם חוקה היא וכיון דכתיב באורייתא לא גמרינן מינייהו דהכי אמרינן בפ' ד' מיתות (סנהדרין דף נב:)... ומיהו הא לא קשיא דאיכא למימר דרבנן דמתניתין היינו ר' יהודה דהתם לא חייש לכתיבה דאורייתא **אכן קשיא דהכא מסקינן דלכ"ע שריפה לאו חוקה היא והתם משמע דחוקה היא לכ"ע והוא אסירא אי לאו טעמא דכיון דכתיב וכו' לכן פירש ר"י דתרי גווני חוקה הוה אחד שעושים לשם חוק לעבודת כוכבים ואחד שעושים לשם חוק הבל ושטת שלהם** והכא בשמעתיך מיירי באותו חק שעושים לשם עבודת כוכבים וה"פ ר"מ סבר שריפה לאו חוקה היא לעבודת כוכבים להכי פריך ואי חוקה לעבודת כוכבים אנו היכי שרפינן והא כתיב ובחוקותיהם לא תלכו ואע"ג דכתיב באורייתא יש לאסור כיון שלהם הוא חק לעבודת כוכבים דומיא דמצבה כשהו מקריבין עליה אבות אבות אהבה לפניו משעשאוהו האמוריים חק לעבודת כוכבים שנהא וההיר עליה דכתיב (דברים טז) לא תקים לך מצבה ומסיק אלא דכ"ע לאו חוק היא לשם עבודת כוכבים ומ"מ הוא חק הבל ושטות ובפ' ד' מיתות (סנהדרין דף נב:) משתעי חק הוא משום חשיבות לפי מסקנא דהכא ולהכי אפילו רבי יהודה מודי דלא גמרינן מינייהו אי כתיבא באורייתא ולא חק לעבודת כוכבים הוא אבל ודאי אי לא הוה כתיבא באורייתא לא היה לנו להתנהג אף במנהגן של שטות".

לפי ר"י מתברר לנו שיש שני סוגי חוקים שיש בהם איסור מצד "ובחוקותיהם לא תלכו": א. חוק שעושים הגויים לשם עבודה זרה. ב. חוק שעושים לשם הבל ושטות. במקרה שמדובר על חוק שעושים הגויים לשם עבודה זרה לא מועיל שהדבר כתוב בתורה. אפילו שהוא כתוב בתורה, הוא נאסר. במקרה שמדובר על חוק של שטות והבל, אם הדבר כתוב בתורה, אז אפשר לנהוג את המנהג. הסוגיא במסכת עבודה זרה הבינה בתחילה שהשריפה היא חוק לשם עבודה זרה. הסוגיא במסכת סנהדרין דנה לפי המסקנה שמדובר על חוק לשם שטות והבל.

ישוב זה נמצא בעוד ראשונים (עיין תוס', מס' סנהדרין נב, ע"ב, ד"ה אלא כיון וכו'; המאירי, מס' עבודה זרה שם, ד"ה שריפה זו וכו'; הריטב"א שם, ד"ה ומיהו אכתי איכא וכו').

נציין שהרב עובדיה יוסף זצ"ל (שו"ת יביע אומר, יורה דעה, חלק ג, סימן כד) הסביר שלפי תוס' הצורך שיהיה כתוב בתורה הוא כדי לגלות לנו שלא למדנו מנהג זה מהם. לכן, גם אם יהיה מנהג שנוהגים כיום אמות העולם, אם נמצא שמנהג זה מוזכר בחז"ל שכן נהגו היהודים, אז לא יהיה בכך איסור "ובחוקותיהם לא תלכו". אנחנו לא למדנו מהם, אלא אנחנו היינו קודמים.

אולם, מנגד לשיטת התוס' יש להציב שיטות אחרות שיישבו את הסתירה באופן אחר. תוס' ר"ד (שם, ד"ה לא דכו"ע וכו') יישב שני יישובים: "וראיתי שפירשו מפני קושיא זו כך דכ"ע שריף' לאו חוקה היא לא הוה אסור לעשות משום חוקה דלא מיקרי חוקות הגויים אלא דבר שלא נהגנו מקדם לעשותו כו' כדכתיב בפ' ארבע מיתות ואינו נראה לי שהלשון אינו מוכיח כן דהכי הו"ל למימר אע"ג דחוקה כיון דכתיב באורייתא לאו מינייהו קא גמרינן אבל השתא דאמר לאו חוקה היא משמע אי הוה חוקה הוה אסורה לן ויש לומר דהאי דתריץ ל' הכי רבותא עביד למיעקר פיריך' לגמרי דלא תידוק מהכא דהיא חוקה דאיכא למימר חשיבותא בעלמא היא ולא חוקה אבל ודאי אפי' אם תימצא לומר דהיא חוקה שריא משום דכתיב באורייתא כדמפרש התם".

לפי יישובו השני מתברר שלא כל חוק של עכו"ם נאסר. אם החוק נעשה משום חשיבות וכיוצא ב, אין לאסור אפילו שאינו כתוב בתורה. הר"ן (מסכת עבודה זרה ב, ע"ב-מדפי הרי"ף) כתב: "שורפין על המלכים ולא מדרכי האמורי. אינה מדרכי האמורי לחוש ללא תעשה כמעשיהם לפי שלא אסרה תורה אלא חוקות של עבודת כוכבים אלו דברים של הבל ובטלה וכולן יש בהם צורך [צריך לומר: סרף] עבודת כוכבים אבל דברים של טעם שרו ובשריפה על המלכים טעמא איכא לשרוף לכבודן כלי תשמישן לומר שאין אדם אחר עשוי להשתמש במה ששנתמש בו הוא".

שו"ת מלמד להועיל (חלק א, אורח חיים, סימן טז) ביאר בדעת הר"ן: "היוצא לנו מזה להר"ן נמי כל חוקות של ע"ז או מנהג מיוחד לנימוסי ע"ז אסור בכל גוונא. אבל בשאר חוקות דבר שיש בו טעם והוא מיוסד בדרכי הטבע שרי, ואם לא אסור. ומאי דקאמר הש"ס דכתיב באורייתא היינו לומר שיש בו טעם הגון".

נראה שהר"ן הבין כשהגמרא אמרה שהדבר כתוב בתורה לא התכוונה לומר שרק אם כתוב בתורה, אז אפשר לנהוג את המנהג, אלא אם יש למנהג הגיון, אפשר לנהוג. כך הוא הבין מדברי הגמרא בעבודה זרה ששם נאמר שהשריפה מותרת כיון שיש בה חשיבות. כלומר, כיון שיש בה הגיון.

נעבור לביאורו של המהרי"ק (סימן פח). מתברר מדברי מהרי"ק שאיסור "ובחוקותיהם לא תלכו" נאמר בשני אופנים: א. מדובר על חוק שלא מובן לנו הטעם, שאז יש לחוש שהוא נעשה מחמת עבודה זרה. ב. מדובר על חוק שיש בו פריצת גדר הצניעות. דהיינו, שינוי הלבוש. אלא, מבואר מדבריו שהאיסור נאמר דווקא כשנעשה כדי להידמות אל הגויים. אבל, אם נוהגים את המנהג מחמת טעם וסברא, אין בכך איסור.

פסיקת ההלכה

הרמ"א (יורה דעה קעח, א) פסק: "אלא יהא מובדל מהם במלבושיו ובשאר מעשיו (שם). **וכל זה אינו אסור אלא בדבר שנהגו בו העובדי כוכבים לשם פריצות**. כגון שנהגו ללבוש מלבושים אדומים, והוא מלבוש שרים וכדומה לזה ממלבושי הפריצות, **או בדבר שנהגו למנהג ולחוק ואין טעם בדבר דאיכא למיחש ביה משום דרכי האמורי ושיש בו שמץ עבודת כוכבים מאבותיהם**, אבל דבר שנהגו לתועלת, כגון שדרך שכל מי שהוא רופא מומחה יש לו מלבוש מיוחד שניכר בו שהוא רופא אומן, מותר ללבושו. וכן שעושים משום כבוד או טעם אחר, מותר (מהרי"ק שורש פ"ח). לכן אמרו: שורפין על המלכים ואין בו משום דרכי האמורי (ר"ן פ"ק דעבודת כוכבים)".

דהיינו, הרמ"א פסק כדברי מהרי"ק וקישר את דבריו עם דברי הר"ן.¹

¹ יש לציין ששו"ת אגרות משה (יורה דעה, חלק א, סימן פא) דייק שיש שינוי בין דברי הרמ"א לדברי מהרי"ק. לפי מהרי"ק כשיש חוק שאין לו טעם והוא שטות והבל, הטעם שאסור כיון שאז נראה שהוא רוצה להידמות אליהם ולהימשך אליהם. לפי הרמ"א טעם האיסור כיון שיש לחוש שיש בו מדרכי האמורי. דברי הרמ"א מבוססים על הר"ן שגם כתב כך. והאגרות משה כתב שפסק"מ בדבר הוא במקרה שהגויים עושים איהו מעשה שידעו לנו בודאי שאין לו סרף עבודה זרה, ולא שייך לדרכי האמורי. אבל, אין לו טעם, הוא הבל ושטות. אז לפי הר"ן והרמ"א יהיה מותר. אבל, לפי מהרי"ק יהיה אסור.

ראיתי ששׂו"ת מהר"ם שיק (יורה דעה, סימן קסה) רצה ליישב את דברי מהר"ק באופן הבא שמהר"ק הבין שהסוגיא במסכת עבודה זרה חולקת על הסוגיא במסכת סנהדרין והלכה כמו הסוגיא במסכת עבודה זרה ואין צורך בפסוק [יש להעיר שכעין הבנה זו הובאה לעיל בדברי תוס' ר"ד שהזכרתי לעיל]. גם שׂו"ת יביע אומר (יורה דעה, חלק ג, סימן כד) יישב באופן זה את שיטת הר"ן ומהר"ק, והביא עוד אחרונים שיישבו באופן הנ"ל.

אבל, עדיין הדברים קשים כיון שבמס' סנהדרין מובאת ברייתא ששם מבואר בפירוש שר' יהודה סובר שיש איסור "ובחוקותיהם לא תלכו". אם כן, לפי הגר"א יש להחמיר מאוד במנהגים שבאים מן הגוים. כל חוק שאנחנו עושים מחמת שלמדנו מהם יש בו איסור "ובחוקותיהם לא תלכו". אלא, יש לומר שאם כבר אנחנו לא יודעים מנין הגיע המנהג וכבר נשכח שהדבר נלמד מאומות העולם וניתנו כל מיני טעמים למנהג, אז יש לומר שאין איסור "ובחוקותיהם לא תלכו". יכול להיות שבתחילה כשנהגו את המנהג, אז עברו על איסור "ובחוקותיהם לא תלכו". אבל, לאחר שכבר הוטמע המנהג בתוך עם ישראל, יש לומר שאין איסור "ובחוקותיהם לא תלכו".

במאמר הבא אציין לעוד צדדים שמחמתם יש להקל בכל מיני מנהגים שנוהגים אצל הגוים.

אך, הגר"א (שם, ס"ק ז) השיג על דברי הרמ"א וחולק על דברי הר"ן ומהר"ק: "כבר כתבתי שדברי הר"ן תמוהין וגם דברי מהר"ק אינן נראין ממ"ש בסנהדרין נ"ב תניא א"ל ר"י כו' והא סייף טעמא איכא ואע"ג שנדחקתי ליישב אבל לדינא לא נ"ל וכן שורפין על המלכים ודאי טעמא איכא כמ"ש הר"ן ואפ"ה פריך דאלת"ה כו' אלא דודאי הכל אסור רק דוקא ללמוד מהם אסור וכמ"ש כיון דכתיב לא מינייהו גמרינן ול"ד משום דכתיב באורייתא אלא כ"ד שהיינו עושין זולתם מותר וכן במלבושים אבל כל שלובשין מלבוש המיוחד להם אסור וכפ"ש דברי הר"ף הנ"ל אפילו ערקתא כו' וודאי משום רצועה אחת אינו משום פריצות וז"ש אפילו ערקתא כו' וכמ"ש בספרי הנ"ל הואיל והן יוצאין כו' אבל מלבוש שהיינו לובשין בלא"ה מותר לכן ל"ק כל ראיות מהר"ק הנ"ל לפי שלא היה מיוחד להם דוקא וכ"כ הרמב"ם המיוחד להם וכן בכ"ד ודברי מהר"ק אינן נראין כלל (ע"כ)".

לפי הגר"א ההיתר הוא דווקא במנהגים שהיינו נוהגים גם בלעדיהם. לכן, כל לבוש שהיינו לובשים בלעדיהם ולא מחמתם אנחנו לובשים לבוש זה, בוודאי אין איסור "ובחוקותיהם לא תלכו". הגר"א הקשה על מהר"ק ור"ן שלפי דבריהם לא מובן מדוע הגמרא אומרת שההיתר של סייף ושריפה משום שכתוב בתורה, בוודאי יש בהם הגיון.

ציצית גזולה

ראש הישיבה, הרב בן ציון אלגאזי

השו"ע (אורח חיים יא, ו) פסק: "אם עשאתם [הציצית] מצמר גזול, פסולים, דכתיב: 'ועשו להם' (במדבר טו, לח) משלהם".

יש לשאול מה הדין במקרה שאחד גנב ציצית והטיל אותם בבגד. לאחר מכן שילם לבעלי הציצית את השווי של הציצית.

אלא כה לכו

האם יצטרך להסיר את הציצית ולהטילם שוב מדין 'תעשה' ולא מן העשוי?

מכאן ילרא

הרב היה ציוני נלהב וחזר ושנה בנאומו שזמננו זה הוא זמן "אתחלתא דגאולה". היה מראשי תנועת המזרחי בישראל, ותמך בתנועת המפד"ל. בניו של הרב למדו בישיבת בני"ע בעיר רמלה, וכן אחד מבניו למד במחזור השני של ישיבת "כפר הראה" אצל הרב משה צבי נריה, ואף נשלח ע"י אביו להצטרף למפד"ל וכיהן כשר הדתות במסגרת זו.

הרב קרא להקים את הסנהדרין (עפ"י פסיקת הרמב"ם) בראשות הראשון לציון דאז הרב עוזיאל, הרב הראשי דאז הרב הרצוג והרב מימון. הרב קרא לכך באומרו: "מה גם אחר שזכינו בחסדי ה' ברוך הוא לתחיית עמ"י ועצמאותנו בארצו המעטירה, החובה מוטלת על כל הרבנים... להשתתף בשמחה של מצווה רבתי זו רבת הכמות והאיכות, מצוות עשה שהזמן גרמא".

רבי יצחק נהרג בגיל 75 בתאונת דרכים בשנת תש"ל בכה' אדר ב' (1970).

בהלווייתו השתתפו כעשרים אלף איש ובהם הרבנים הראשיים - הרב יצחק ניסים והרב איסר יהודה אונטרמן, הרב הראשי לצה"ל הרב שלמה גורן, ונשיא המדינה זלמן שזר.

רבי יצחק אביחצירא

נתנאל כהן (א')

רבי יצחק אביחצירא - מכונה בשם "באבא חאקי" (אחיו של ה"באבא סאלי") נולד ב"ריסאני", במחוז "תאפילאלת" שבמרוקו בכג' אלול ה'תרנ"ה (1895). למד ולימד במרוקו במשך שנים רבות ואף נשא בעול הנהגת הקהילה, וביתו היה פתוח לרווחה לכל מי שהיה זקוק לו.

בשנת התש"ה (1945) כשהיה בן 50, עזב את מרוקו ועבר לגור בעיר "אוראן" שבאלג'יריה, שם התגוררו רבים שעקרו ממחוז "תאפילאלת" עקב גזרות קשות שהיו בה כלפי היהודים, אולם, ר' יצחק לא נשאר ב"אוראן" זמן רב כיוון שהחלה גאותן של ישראל, וכעבור שלוש שנים בשנת ה'תש"ח עם הקמת מדינת ישראל עלה ארצה עם משפחתו והשתכן במעברה ב"גבעת אולגה". הרב מונה ע"י הרב בן ציון חי עוזיאל, שרחה לו כבוד גדול, לרב הראשי של הערים רמלה ולוד, הרב גם מונה ליו"ר "ארגון הרבנים הספרדים ועדות המזרח בארץ ישראל", והיה חבר במועצת הרבנות הראשית.²

²בתפקידו כחבר מועצת הרבנות הראשית דרש לאחר ניסי מלחמת ששת הימים לקבוע אמירת הלל בברכה ביום ירושלים.

תורת הויכוח - המשך המאמר

שמחה רון גודינגר (ד')

אבל משה רבינו ע"ה לא מקפיד על הדבר ועוד שמח שהטיבו לדבר אהרון ובניו [אותו דבר מצאנו עם משה ובצאל].

[4] הריב"א מביא את תירוץ רבו לשאלה: "ואמר לי הרב רבי אליקים שכך פי' הודה ואמר שמעתי ושכחתי ולא בוש לומר ששכח שאם היה בוש היה אומר לא שמעתי וזהו שפירש רש"י ולא בוש לומר לא שמעתי כלומ' לא היה לו בושת שיביאהו לומר לא שמעתי וזהו שבח גדול כשלא היה מתבייש לומר שמעתי ושכחתי ולשון רש"י קצר הוא כי כן לשון התלמוד במסכת זבחים בפרק טבול יום הודה ולא בוש לומר לא שמעתי אלא שמעתי ושכחתי עכ"ל. וצריך לפרש כמו שפרש"י והמפרש בע"א טועה".

מעניין שהיום אדם מעדיף לומר שהוא ידע את הדבר ושכח, מאשר לומר שהוא לא ידע את הדבר אף פעם [ואולי הדבר לבושתנו שהרי כל השוכח דבר אחד ממשנתו מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו].

יש סיפור יפה שמספרים על הגרש"ז אויערבאך זצ"ל שברחו אותו לתפקיד ראש ישיבת קול תורה, קבלו אותו לא רק בגלל ידיעותיו, אלא גם (ואולי בעיקר) מכיון שעל אחת השאלות אמר שאינו יודע, הוא לא ניסה לתרץ כל מיני תירוצים דחוקים אלא אמר בפשטות אני לא יודע (ולא בוש לומר זאת), כי האמת הייתה שלא היה לו תירוץ טוב!

ונסיים רק בדיקו בלשון הכתוב שכיצד הגמ' בזבחים (המקור לדברי רש"י לעיל) למדה שמשה קבל את דברי אהרון והודה לו? אולי רק האזין לדבריו בקשב רב ולא הסכים לקבל את דעתו?

על כך מובא בהערות לתורה תמימה (אות נג): "יתכן דמדייק יתור לשון וישמע דהו"ל לכתוב וייטב בעיני משה, ולכן דריש וישמע שקבל הדברים ממנו לא רק מצד הסברא אלא שנזכר שבאמת כן שמע מהקב"ה כפי שאמר לו אהרן, ולשון וישמע כאן הוא שם מושאל גם לקבלת הדברים, וכמו כי שמעת לקול אשתך, וכדומה".

ועכשיו גם נבין מדוע בתרגום הירושלמי [לעיל] מובאות שתי שמיעות של משה, אחת שמע ואחת שקבל והודה.

יהי רצון שנלמד מאהרון ומשה אבות האומה איך לסיים ויכוח, וכאשר נתווכח עם החברותא על הסבר התוס', או שבעל ואשתו מתווכחים, לא ניותר ב"קטנות" וננסה תמיד לצאת שידינו על העליונה, אלא נדע להודות בטעותנו ובשכחתנו לשני וגם לשמוח בחוכמת השני ולפרסמה! {האם כדאי לפרסם שטעינו? אולי רק בהלכה...}

[2] הספורנו מראה את מעלת משה מנקודה אחרת: (כ) "וייטב בעיניו. שמח על טוב סברת אחיו ובניו שהיטיבו לראות ולהורות".

לא רק שמשה לא מקפיד על אהרון ומודה לו אלא הוא גם שמח בסברתו של אהרון למרות שבאופן טבעי אדם היה מרגיש שהוא הפסיד והחברותא ניצח, לא אכפת לי מזה אלא בעיקר שמח בסברת חברו, ומעתה נאמר שכל מחלוקת שהיא לשם שמים זו מחלוקת משה ואהרון שנועדה לבירור האמת ולא לשם הניצחון.

מעניין שמשה למד הנהגה זאת מאהרון, שכאשר משה ממונה למנהיג עם ישראל שעתיד לצאת ממצרים במקום אהרון אחיו הגדול שמקומו הטבעי היה להנהיג את העם ולא משה אנו משתאים לנוכח תגובת אהרון: "ויחזר אף ויקנן במישה ויאמר הלא אהרן אחיך הלוי ידעתי כי דבר וידבר הוא וגם הנה הוא יצא לקראתך וראך ושמח בלבו": (שמות ד יד)

וברש"י שם: "וראך ושמח בלבו - לא כשאתה סבור שיהא מקפיד עליך שאתה עולה לגדולה. ומשם זכה אהרן לעדי החשן הנתון על הלב".

(וכאן גם יובהר לנו שהשכר הרב שזכה לו משה כמאמר התרגום ירושלמי על הויטב בעיניו היה לא רק על שהשפיל עצמו אלא על ששמח בסברת אהרון ובניו.)

ולא עוד אלא שרואים בהמשך שם: (טז) וידבר הוא לך אל העם והיה הוא יהיה לך לפה ואתה תהיה לו לאלהים".

אהרון מקבל על עצמו להיות מקום 2 תמידי בצמוד למשה בתור "שמשו" וכך הוא תמיד רואה שמשה מעליו, וזה דבר הרבה יותר קשה, הרבה יותר קל לאדם לפרוש ולחכות לזמן שהוא יהיה מספר 1 מאשר להשפיל את עצמו ולשמש את אחיו הקטן ממנו.

[3] תירוץ נוסף אומר האור החיים הקדוש: "ואומר וייטב בעיניו, פירוש את אשר עשו בשריפתו, ולא הקפיד על אשר סמכו על עצמן ולא שאלוהו".

(ובכן תיקן משה את מה שהקפיד וקצף עליהם מלכתחילה).

לכאורה, הייתה פה עקיפת סמכויות חריפה הרי משה הוא הנציג הבלעדי בהסברת רצון ה': (ז) "לא כן עבדתי משה בכל ביתי נאמן הוא: (ח) פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידת ותמתת וקנן יביט ומדוע לא יראתם לדבר בעבדתי במישה!": (במדבר יב).

נקודת מחלבה

פרופציות

שגיא מזוז (ה')

מבין את לבושם השחור, מבין (ומסכים) את חינוכם העצמאי, אני אפ' יכול לחיות עם אי אמירת הלל ביום העצמאות, אבל החוסר פרופוציות של חלקם זה לא נסבל - הרב של השכונה שלהם הוא מרן, ואז ממילא מרן האמיתי הוא סגנו של הקב"ה, רב שחושב אחרת מהם הוא מינ' עמלק והרצון לגייס מעט מהם זה גזירת שמד, ביבי נתניהו (שסה"כ יש לו איזה זכות או שתיים של הצלת כלל ישראל) הוא המן צורר היהודים.

מכיוון שאחד התלמידים שם אמר לי שאני צריך ללמוד מהם אני לומד מהם - אנשים כמו הנ"ל צריך להעיף מהארץ - אדם שמשווה בין בנט להיטלר או לפרעה צריך לשלול ממנו את כל הזכויות ולשלוח אותו לחיות באיזה פולין, שם אין פרעונים ואין בנטים.

לפני מספר שנים התארחתי אצל בן דוד שלי ועשיתי לו בייביסיטר על הילדים (הדגשתי לפני מספר שנים-מאז יצאתי לפנסיה) במהלך הבייביסיטר שאלתי את הבן שהיה בן 4,5 את השאלה המעצבנת שכל ילד נשאל "את מי יותר אוהב את אבא או את אמא" הוא ענה את אבא. אני בפרץ של פמיניזם שאלתיו מדוע? אמא מכינה לך לאכול וכו'. "אבל אבא קנה לי סוכריה" ענה הילד בחיוך מנצח. נו לך תסביר לילד בן 5 על פרופוציות בחיים...

יום רביעי בערב נסעתי לחתונה של בת דודה (משפחה גדולה...) בזמן שחיכיתי לאוטובוס בצומת פלוגות תקפני שעמום ולפתע בהשגחה פרטית מופלאה אני רואה מול עיני הפגנה נגד חוק הגיוס של 30 חרדים. כמוכן, שהלכתי לדבר איתם (גילוי נאות - את עצרת המליון כבדתי בנוכחותי),

לאחר 20 שניות ראיתי את השלט הנ"ל (צולם ע"י הנייד שלי סטייל ידידיה מאיר) הרוב היו שם בני נוער אז אמרתי אולי בזקנים תבונה שאלתי את

הרה"י שלהם "הכצעקתה!?" גיוס של 3 שנים הוא כמו תאי הגזים? גם אם נגיד שעדיף ללמוד תורה מלהתגייס זה מתקרב ללהרוג ילד בתא גזים? "וודאי,

אפילו יותר גרוע - גדול המחטיאו יותר מן ההורגו" ענה הראש ישיבה בחיוך מנצח. מדובר על רב שהוא בערך בן 60 עם זקן גדול ולבן, והרב הזה "למד את כל הש"ס בעיון, יודע את כל הלומע'ס וקביא גדול בירושלמי" עכ"ל אחד מתלמידי הישיבה.

אני אוהב ומעריך את החרדים יש אפ' הקוראים לי חרדי (אני מוחה בתוקף) אני מבין (ולא מסכים) שהם לא רוצים להתגייס, אני מבין (ושוב לא מסכים) את רצונם שהמצב הנורמלי של אדם זה להיות אברך בכלל, אני

